

Krystyna Kurczab-Redlich

SUURI HYPNOOSI

**Venäläiset
demokratian
kulisseissa**

Krystyna Kurczab-Redlich

Suuri hypnoosi

Venäläiset demokratian
kulisseissa

Suomentanut Päivi Paloposki

Saga Egmont

Suuri hypnoosi – Venäläiset demokratian kulisseissa

Suomentanut: Päivi Paloposki

Alkuteos: *Pandrioszka*

Alkuteoksen kieli: puola

Cover image: Unsplash & Midjourney

Cover design: Emma Björklund

Copyright © 2022, 2026 Krystyna Kurczab-Redlich ja Saga Egmont

Kaikki oikeudet pidätetään.

ISBN: 9788727253473

1. POD-painos

Tätä teosta tai sen osia ei saa kopioida tai jakaa ilman oikeudenomistajan lupaa. Teoksen käyttö tekoälyn kouluttamiseen tai tekstin- ja tiedonlouhintaan on kielletty ilman oikeudenomistajan lupaa.

www.sagaegmont.com/finland

Saga Egmont kuuluu Egmont-konserniin, jonka omistaa Egmont-säätiö. Säätiö tukee haavoittuvassa asemassa olevia lapsia ja nuoria.

Vognmagergade 11, 2, 1120 København K, Denmark

Esipuhe toiseen painokseen

Tutustuminen Venäjään on suuri elämys.

Ensin – haltioituminen. Ortodoksikirkkojen kupoleiden satumaiset muodot ja värit; venäjän kielen lauseen hurmaava pehmeys; laulujen romantiikka; elokuvien näyttelijöiden ja ohjaajien täydellisyys; ihmisjoukot teattereissa; ympärillä olevien sydämelisyy; väreillään häikäisevä kansantaide Moskovan edustuskadulla Vanhalla Arbatilla, jossa on vaikea saada itseään irti matrjoškien lumoavasta värikirjosta. Matrjoškat – maatuskanuket – ovat tyypillisiä venäläisiä nukkeja (yhden värikkään nukan sisässä toinen samanlainen, sen sisällä kolmas, ja niin edelleen aina kaikkein pienimpään).

Sitten – tokeneminen. Venäläisen arkipäivän katkera maku: viranomaisten suuri välinpitämättömyys, vallanpitäjien julmuus, muunkin kuin ilmastoon liittyvän ilmapiirin epäystävällisyys, ihmisten erilaisuus.

Ja viimein – antautuminen. En ymmärrä. Se, mitä näen ja havaitsen, vaatii selitystä. Vastauksia piinaavaan kysymykseen:

miksi? Miksi se, mikä aluksi tuntui läheiseltä, etääntyy ajan myötä? Miksi kupoleiden kimmellys kalpenee kaiken kärsimyksen keskellä, ja miksi sitä kärsimystä on täällä niin paljon? Ja miksi se on kärsiville itsestään selvää? Ja miksi he eivät kapinoi?

Matrjoškien kauniiden värien alta työntyy esiin onnettomuuksia, pelkoa, kauhua; jokainen uusi maalattu nukke on uusi tragedia. Avattu matrjoška on kuin Pandoran lipas, hyvän ja pahan risteymä: PANDRJOŠKA.

Tämä kirja on muistiinpanoja havainnoista, yritys nimetä ja määritellä venäläistä todellisuutta, jossa elin useita vuosia. Aikaisemmin, neuvostoiimperiumin aikoina, todellisuus oli vaikeasti kuvattavissa, mutta siitä tuli vielä vaikeampaa, kun imperiumi 1990-luvulla mureni, eli silloin kun olin siellä. Se oli jo perestroikan loppua, Neuvostoliiton ensimmäisen ja viimeisen presidentin Mihail Gorbatšovin hallinnon viimeisiä vuosia ja Venäjän federaation ensimmäisen presidentin Boris Jeltsinin vallan ja hänen tuomansa demokratian alkua. Sitten kukoistusta ja kuihtumista: niin hänen valtansa kuin demokratian.

Miltä näytti Moskova noina vuosina, miten se muuttui, mitä venäläiset siinä kaikessa tunsivat? Kaikkea sitä katselin läheltä asuessani tavallisessa moskovalaisessa talossa, ajaessani metrolla, tehdessäni ostoksia tavallisissa, rähjäisissä moskovalaisissa basaa-reissa. Minua ei rahoittanut mikään toimitus, maksoin itse oman uteliaisuuteni tyydyttämisestä. Elin aivan tavallisesti tavallisten ihmisten keskellä. Ajan mittaan aloin ymmärtää heitä paremmin, sillä usein tunsin sitä mitä hekin: nöyryytystä, avuttomuutta, pelkoa. Kirjoitan siitä paljon tässä kirjassa, sillä yrittäessäni ymmärtää, mistä se tulee, yritin hallitakin sitä.

Olin Tšetšeniassa. Vähän sen jälkeen, kun pommit lakkasivat putoilemasta sinne.

Olin kauan. Palasin usein.

Mikä niistä vuosista, *Suuren hypnoosin* ensimmäisen laitoksen ilmestymisestä vuonna 2000 on muuttunut? Itse asiassa eipä juuri mikään. Korville ovat liimautuneet silloin puuttuneet kännykät, baarit ja kahvilat ovat lisääntyneet, henkilöllisyystodistuksia ei enää tarvitse esittää valuuttaa vaihtaessa, Moskovan on vallannut entistä suurempi määrä luksusautoja.

Jos asian ydin, vallanpitäjien suhde kansaan, on muuttunut, niin kansan vahingoksi. Laittomuuden ja pelon alue on laajentunut. Mutta – paradoksi! – Jeltsinin aikana vakavasti horjunut kansallisen ylpeyden tunne on elpynyt ja vahvistunut. Sitä vahvistaa jokapäiväinen propaganda, joka hypnoosin lailla vaivuttaa uneen epäilykset. Uusi presidentti, Suuri Hypnotisoija, on alistanut valtaansa vapaan median, halvaannuttanut riippumattomien puolueiden perustamisen asetuksin, likvidoinut opposition. Aikoinaan intohimoisesti kiehunut duuma (Venäjän parlamentti) muistuttaa tänään jään peittämää järveä. Yhden puolueen ylivalta syntyy uudelleen, syntyy valtavia, hallitusta tukevia nuorisjärjestöjä ja jopa lasten järjestöjä. Nuorten fasistien joukot tappavat rangaistuksetta niitä, jotka tuntuvat niistä toisenlaisilta, vierailta. Niiden iskulause on: Venäjä venäläisille!

Vankilaan on joutunut muutamia kymmeniä tutkijoita, joita FSB on väärennettyjen asiakirjojen perusteella pitänyt vakoilijoina. Mihail Hodorkovski – entinen magnaatti, öljyimperiumi Jukosin omistaja – kärsii jälleen yhtä vuotta hirvittävässä oloissa kovennetun kurin leirillä rangaistuksena siitä, että rohkeni tukea demokraattisia liikkeitä Venäjällä.

Tšetšenian sota, jonka Vladimir Putin aloitti 1999 ”terrorismin vastaisena operaationa”, oli niin julma, että tässä kirjassa

kuvattua edellistä sotaa (1994–1996) tšetšeenit kuvaavat sanalla *tšvetotšek* (kukkanen), eli vasta alkuna jollekin pahemmalle. Nyt pommit eivät enää putoile Groznyiin, päinvastoin – kaupungin jälleenrakennus on alkanut, mutta Kremlä tukevan Tšetšenian presidentin Ramzan Kadyrovin vallan terrorin alla. Molemmat sodat ahmaisivat neljännesmiljoona ihmistä, joista 42 000 oli lapsia. Muutamasta sadastatuhannesta tšetšenalaisesta tuli pakolaisia.

Suuren hypnoosin ensimmäinen painos päättyi – valitettavasti profeetallisiin – sanoihin:

Venäjän kasvava eristäytyminen Lännestä kehittyi mitä todennäköisimmin vallan autoritaarisuudeksi, jossa Jeltsinin ajat tuntuvat suotuisalta demokratialta. Pidätysten määrä ei ainakaan vähene.

Suuri Hypnotisoija, joka aloittaa presidentinvaalivuotensa Venäjällä tärkeimpänä ehdokkaana Kremlin pallille, käski kiinnittämään uudestaan FSB:n seinälle Lubjankassa (demokratisoinnin innossa pois otetun) taulun KGB:n Suurmestarin Juri Andropovin kunniaksi.

Matrjoška ei enää hymyile. Pandoran lipas on apposen auki...

Vuodet kuluvat. Kirjailijat, historioitsijat, sosiologit ja vihdoin toimittajatkin yrittävät ymmärtää, miten on mahdollista, että fasisin ja kommunistisen totalitarismin dramaattisten kokemusten jälkeen kuudesosalla maapalloa on voinut kaikessa rauhassa syntyä uudelleen diktatuuri. Maailma kyselee, missä alkaa se Venäjän toiseus, missä kohtaa se voitti historian ja milloin se päättyy.

Tärkein oppi, jonka he saavat, tiivistyy käskyssä omalle jär-

jelle: mitään venäläistä ei pidä verrata mihinkään muuhun. Sillä millään venäläisellä psyykkisellä tai materiaalisella kategorialla ei ole vastinetta missään.

MIKÄÄN TÄÄLLÄ EI OLE SAMANLAISTA
KUIN MISSÄÄN MUUALLA.

1

Elämä

Esimerkiksi koti.

Varoitan jokaista: minun rappukäytävässäni haisee. Ja jokaiselta – oli sitten ulkomaalainen tai paikallinen – kuulen:

– Normaalia, niin kuin nyt Moskovassa.

Tuoksahtava rappukäytävä on täällä normi. Poikkeuksia normista sattuu tietysti. Yhden tai toisen kulttuurin suuntaan. Paikallisessa kulttuurissa epämiellyttävä haju on usein pullojen, tölkkien ja paperien sekamelskan hajuefekti. Mutta kotonani vain haisee pahalle.

Tuontikulttuurissa, jota on istutettu tänne kaikkein edustavimpiin paikkoihin, kuten ulkomaalaisille tarkoitettuihin taloihin, rappukäytävät pestään muutaman kerran päivässä, roskakuihut siistitään hajustetulla pesuaineella ja kulku hissille päällystetään värikkäällä matolla. Nuo erityisvartioidut vyöhykkeet ovat *dipkorpuksia* (diplomaateille ja Venäjällä työskenteleville ulkomaalaisille tarkoitettuja taloja). No, kautta maailmanhan diplo-

maatit asuvat poikkeuksellisen hyvissä olosuhteissa. Paitsi että ne olosuhteet heille takaa heidän oma valtionsa – isänmaan kunniaksi.

Moskovassa sen sijaan vallanpitäjät ovat luoneet sinne tänne paratiiseja ulkomaalaisille pitääkseen heitä yhteisesti silmällä erillisissä saarekkeissa sekä nyhtääkseen heiltä valtavia summia siivouksesta ja turvallisuudesta, mihin ulkomaalaiset tietenkin suostuvat. Tervejärkinen *inostranets*, ulkomaalainen, ei tyydykään olosuhteisiin, joissa keskimääräinen *homo sovieticus* asuu.

Vapaaehtoisuuteni tässä asiassa on pakollista; olen vapaa toimittaja, mikä tarkoittaa, että kenellekään ei ole tärkeää maksaa kulujani. Olen siis vapaa ja vapaa maksamaan omasta puolestani. Niinpä vuokraan asunnon ”tavallisella” rahalla, tavallisten ihmisten keskellä.

Taloni rappukäytävässä näkyy kauniin menneisyyden jälkiä, sillä on selvästikin perinteitä. Sisäänkäynnin rappua reunustavat kivikoristeiden jäänneet, hissiä koristavat teräksiset ornamentit... Jokin sivistystä kohdannut maanjärjestys on johtanut siihen, että tänä päivänä kurkkuun takertuu vuosia pesemättä olleen kiven pöly, seiniin imeytyy valtavia virtsalammikoita levittäen hajua, joka tuntuu tukevan seiniä kuin pylväs, ja ikkunaruudut on panssaroanut monivuotisen lian harmaus. Ikkunalauta taas on kuivuneen vodkan ja oluen muodostamien läiskien kartta, sillä se toimii pöytänä paikallisille juupoille, kodittomille ja narkomaaneille.

Kun muutin tänne, soitin läpi kaikki alueen *otdelenije blagoustroistvot* eli kunnossapito-osastot, ja joka paikassa minulle ilmoitettiin, että rappukäytävä hoidetaan, siivotaan ja pestään kaksi kertaa kuussa, eli ei ole siis mitään syytä järjestää kohtausta. Eikä toimimaton hissi kuulu heille... Voin tietysti todistaa, jos löy-

dän oikean likaisten rappukäytävien tuomioistuimen, että vaikkakin raput on lakaistu, ei niitä ole pesty vuosiin... Vai onko likaiseen veteen kastetulla likaisella rätillä pyyhityt raput pesty vai ei? Siivooja väittää, että aktiviteetti, johon hän rappujen suhteen on ryhtynyt, kuuluu määritellä pesemiseksi. Minä intän, että päämäärä ei pyhitä keinoja, etenkin ”puhdistuksessa”. Mihin hän sanoo, että niin kauan kun on elänyt (ja näkeehän sen, että hän on elänyt kauan), hän on aina pessyt rappuja sillä tavalla, ja että ne ovat siis pestyt. Ja minä taas vastaan siihen, että pestyt ovat mutta yhä likaiset.

Samalla tavalla siivooja aikoinaan Pitsundassa oli vahannut liikaisen lattian aina välillä.

Samoin remonttiammatilaiset maalaavat seinät irrottamatta ensin vanhoja rappauksia.

Sillä päämääränä on – niin kuin ennenkin – olla saavuttamatta lopputulosta vaan suorittaa tehtävä suunnitelman mukaan.

Uusien vallanpitäjien tehtävänä oli luoda demokraattinen järjestelmä, joten se luotiin. Samalla periaatteella, jolla talossani pestään raput. Aktiviteetti, johon on ryhdytty, on nimeltään pesu.

Mutta raput jäävät likaisiksi.

Talo, jossa asun, on rakennettu vanhoina hyvinä aikoina, tukeville perustuksille. Siellä ei siis ole – niin kuin usein muissa Moskovan rakennuksissa – mädän maan hajua liian mataliksi kaiveista perustuksista, joissa ei ole puhettakaan kellareista. Asunnot sosialismin ajan rakennuskannassa eivät yleensä ole suuria, yleensä niissä ei ole kellareita asuntojen varastoina, joten perunat ja koko omaisuus säilytetään parvekkeella (jos sellainen on). Parvekkeet rakennetaan usein myöhemmin, jotta saadaan sateelta suojattua lisätilaa. Rakennusmateriaalit on helposti varastettu

vain kantamalla ne tehtaalta, työpaikalta tai rakennukselta. Nyt sen kanssa on ongelmia, sillä tehtaot on pysäyttännyt aikainen (tai ehkä ennenaikainen) kapitalismi; basaareista voi saada kaikkea, mutta se maksaa.

Koska rakennusmateriaalit ovat peräisin erilaisista paikoista, eri parvekkeiden rakennekin on erilainen. On lasia, on vaneria, on keltaista lautta, on tummaa – tyypillinen *Russian style* -mosaiikki. Mutta luova metodikin on epäyhtenäinen: yhdellä isännällä on ollut varma käsi, toisella tunnetusti tutiseva. Mutta UUDEN symboli on tämä: taloissa ja sanomalehdissä on ilmoituksia: *Stek.balk. Eli osteklivanije balkonov* (parvekkeiden lasitusta). Markkinatalous!

Talossa, jossa asuin tätä ennen, vallitsi ummehtunut kellarinhaju. Mutta sisään ei päässyt kukaan kutsumaton, ovipuhelin ja hissit toimivat. Kaikkialla läsnä oleva talonmies Tamara Ivanovna ei mitenkään voinut unohtaa tapaansa huolehtia yleisestä hyvästä (aikaisemminkin hän oli huolehtinut siitä, mikä oli vahvistettu piirin turvallisuusviraston leimalla). Hänen kansalaisaktivistin sielunsa saavutti organisointivoittojaan hänen saadessaan jatkuvasti rikki menevän hissin liikkeelle, valvoessaan siivoojia, vaatiessaan kohtuuttomia summia ovipuhelimesta ja tutkiessaan tarkasti asukkaita. Mutta se oli osuuskuntatalo eikä kunnallinen niin kuin nykyinen turvasatamani.

Kaikki talot kuuluvat vanhojen, hyvien lakien piiriin. Niitä hoitaa talokompleksin teknisen valvojan instituutio. Kraana vuotaa, sähkörasia kipinöi, naapureilta valuu vettä katon läpi – riittää että soittaa, ja mihin aikaan päivästä tai yöstä tahansa valvoja huolehtii siitä, että oikeanlainen mestari ilmestyy pikapikaa ja – jos korjaustyö kuuluu talon hallinnon velvollisuuksiin – tekee työn ilmaiseksi. Hallinnon ulkopuoliset työt hän tekee maksua

vastaan, ja silloin valvoja ilmoittaa, mikä niiden hinnan pitäisi olla. Näiden kasvoiltaan tuntemattomien henkilöiden hoidossa ovat kaikki asunnot riippumatta niiden oikeudellisesta asemasta. Mutta tämä on muuttunut kovasti: 90-luvun alusta jokainen, joka halusi, saattoi yksityistää asuntonsa *maksutta* ottaen samalla niskoilleen sen ylläpidon...

Hajujen ominaislaatuun se ei valitettavasti vaikuttanut.

Näiden hajujen historiallisesta tarkastelusta ei ole suurta hyötyä, sillä ei ole tietoa, kuka oli ensimmäinen syyllinen: Tšingiskaani? Tsaari?

Talot voisivat muuttua parempaan suuntaan. Mutta on jotain, minkä ei toivoisi muuttuvan!

Se on omanlaisensa, rakastettu Moskovan METRO.

Taidemuseo, kauppakäytävä, hyvien tapojen koulu, seuraelämän keskus... Maanalainen kaupunki, jossa vallitsevat lähes luostarinomaisen hiljaisuuden ja puhtauden säännöt. Uupuneiden ja piinattujen ihmisten sekä lähes joka asemalla solidaarisesti ruokittujen koirien turvasatama.

Tähän paratiisiin kommunismi otti pääsymaksua viisi kopeakkaa. Ilmaista! Demokratia pakotti modernisoimaan: parhailaan on meneillään ikiaikaisten polettien vaihto magneettikortteihin, joista jokainen maksaa kolme ruplaa (eli noin 7 senttiä), joten moni matkustaja menee mieluummin jalan...

Tavalliset kuolevaiset näyttävät polettia tai korttia valokennolle. ”Epätavalliset” – eläkeläiset, sotilaat, eri yritysten, valtion (esimerkiksi duuman) ja virastojen työntekijät, jotka eivät maksa joukkoliikenteestä¹ – näyttävät sisään mennessään jonkinlaista todistusta naisihmiselle, joka on pukeutunut tummansiniseen univormuun ja punaiseen lakkiin. Tällaisia naisia istuu myös jo-

kaisten laiturille johtavien rullaportaiden alapäässä pitämässä huolta turvallisuudesta.

Vanhemmat, asenteeltaan ja ääneltään ”sirpin ja vasaran” aikaiset, pitävät huolta käskyin:

– Pitäkää kiinni kaiteesta! Pitäkää lasta kädestä! Auttakaa vanhuksia! Ei saa juosta alas! Ei saa ohittaa vasemmalta puolelta! Ei saa istua rappusilla! Pankaa matkatavarat eteenne!

Mutta rullaportaiden valvojankopissa saattaa myös kököttää harmaantunut mies, jolla on univormun molemmissa kaulusliepeissä mitaleja ja joka sanoo miellyttävällä äänellä:

– Hyvät matkustajat, auttakaa toisianne, pitäkää huolta lapsista, huolehtikaa vanhuksista, älkää hukatko mitään, mukavaa päivää kaikille...

Kommunismien jälkeisen ajan rappusten johtajattaret eivät käske, eivät huuda eivätkä toivota kenellekään mitään, he lukevat rakkausromaaneja tarkistaen harvakseltaan, ettei joku juoppo ole liukastunut rappusilla. Ja jos niin on käynyt, he pysäyttävät raput, juoppo korjataan pois, raput lähtevät liikkeelle...

Työ Moskovan metrossa kuuluu hyväpalkkaiseen – vuonna 1999 saattoi siellä ansaita kaksikin tuhatta ruplaa kuussa – paljon yli maan keskipalkan.

Viisikopeekkaisen kuoleman jälkeen, mutta kauan ennen myöhempää kriisiä, kovaäänisistä kuului kutsuja Egyptiin tai Turkkiin ”vain 500 dollarilla”. Ja osa metron matkustajista muutui lentokoneiden matkustajiksi, ja naiset kalliissa turkeissaan istuivat mersuihin. Talousromahdus 1998 palautti naiset metroon ja vähensi kiusausta matkailla.

Maanalainen kaupunki pysyy, niin kuin halusi Suuri Raken-taja, Kansojen Isä, Generalissimus Stalin, joka 15. toukokuuta

1935 leikkasi ensimmäisen metrolinjan Sokolniki-Gorkin puisto -nauhan.

Sen ajan asemat! Sosialistisen realismin rokokoo! Marmoria, köynnöksiä, kultaa ja kuparia! Kupoleiden freskoja, reliefejä, pylväsrivien päiden koristeita, sirppejä ja vasaroita, Leninin, Stalinin, Marxin ja Engelsin päitä taitavasti koristelun joukkoon punottuina... Suippojen katedraalien kristallikruunut ja lasimaa-laukset ovat nöyryyteen pakottavaa kauneutta. Marmoriset penkit, joilla levähtää ja mietiskellä puoluekokousten pitkiä litanioita.

Mitä myöhemmin asema on rakennettu, sitä vaatimattomampi se on; vankien – ensimmäisten metronrakentajien – määrät vähenivät, kommunismi kutistui ja maanalaisen rautatien asemat saivat proosallisen tehtävän palvella kuljettamista. Tänä päivänä nuoret sopivat treffejä laitureita koristavien johtajien, kirjailijoiden ja komsomolilaisten patsaiden alle kuin puiden, joille on annettu sattumanvaraisia nimiä.

Mutta minne muualle sopisi treffejä, jollei metroon? Siellä on lämmintä, puhdasta... Mummeleita luutineen, rikkalapioineen ja rätteineen pyörii lakkaamatta. Siellä ei haise, ja roskat heitetään koreihin, joita on paljon. Siellä ei polteta. Siellä ei huudeta. Ei ole sitä paitsi syytä tai aikaa huutaa. Pitkiä vaunujonoja tulee joka minuutti. Miellyttävä ääni sisällä ilmoittaa, mikä on seuraava asema, varoittaa ovien sulkeutumisesta ja pyytää, ettei jätettäisi tavaroita junaan. Tämä viimeinen lause lisättiin kesällä 1996 sen jälkeen, kun yksi jonkun vaunuun ”unohtamista” packageista räjähti.

Jos jollekin asemalle ei pääse suoraan millään kahdeksasta metron päälinjasta, on vaihdettava juna, mutta enää ei tarvitse maksaa. Jos vaihtoja on muutama, saa kulkea jalat kipeiksi rapuja ylös ja alas, loputtomia käytäviä. Sen sijaan matkalla on massoittain viihdykettä. Pöytiä, jotka notkuvat värikkäistä aikakaus-

lehdistä, siirtolapuutarhalehdistä Playboy-lehtiin (joillakin met-roasemilla on erityisiä pornolehtikioskeja); kammottavan kom-munistisen agitaatiolehdyn *Zavtran* myyjiä (eläkeläisiä mitalei-neen ikivanhoissa pikkutakeissa); vierellä silmälasiläjiä, onnitte-lukortteja, puolalaisia lahjapakkauksia.

Täältä voit ostaa väärennetyn työkirjan, joka sisältää rekisterin työurasta, tai väärennettyjä sarjalippuja (ne katoavat magneet-tikorttien yleistettyä); myydä kultaa tyypeille, jotka ilmoittavat bisneksestään pahvinpalaan töherretyllä tussikirjoituksella (sel-vää on, että se on tarkoitettu varkaille, mutta kauppaa käyvien luo ei miliisi jostain syystä mene); päästä eroon pikkurahoistasi us-koessasi taas uutta kerjäläistä – välillä on mukana lapsi vaunuissa, välillä Afganistanissa tai Tšetšeniassa menetetty jalka (eikä suin-kaan junan alla, jonne sankari juovuspäissään hyppäsi) – joista suurin osa on mafian kontrollissa... Kesällä siirtolapuutarhojen omistajat tarjoavat sireenejä tai (suojeltuja) kieloja metsistä, tal-vella kuivakukkakimppuja. Mutta sen lisäksi on huiveja Turkista, paitoja Kiinasta, itse kudottuja sukkia – yhteen kassiin mahtuva basaari, ja kassiin se katoaa, kun järjestyksenvälvojiä lähestyy.

Voi myös tavata naisen, jolla on kissoja vaunuissa (yksi puoli-sokea) keräämässä rahaa eläinten turvakotia varten (hän parantaa niitä, sijoittaa hyviin koteihin). Hänet hätistetään lempeästi ase-malta asemalle. Tai kahdella dollarilla tulevaisuutta ennustavan tytön. Tai vanhoja ja nuoria muusikoita, jotka soittavat erilaisilla soittimilla iltamyöhään, kun mafia ei ole heitä pelottelemassa eikä miliisi ajamassa pois.

Ruuhka-aikaan vaunuissa on tungos. Aina kuitenkin joku kimpoaa pystyyn nähdessään vanhuksen tai ramman... Voi sat-tua, että ”kaukasialaista kansallisuutta” oleva perhe tai nainen, jonka vauva ei aina ole ihan oma, tai uzbekit, tadžikit, azerit pus-

kevat tungoksen läpi ja yrittävät taivutella ”toveri matkustajia” säälimään pakolaisten kohtaloa (he tulevat tämänpäiväisestä ulkomaasta, joka kerran oli ”meidän”, rauhallinen, neuvostoliittolainen), ja silloin yksi jos toinenkin manaten ”kirottuja demokraatteja” kopeloi taskuun...

Nahkapusakan, tyylikkään takin, hyvin leikatun ulsterin, hienon turkin taskua. Eleganttia laukkua tai salkkua. Eikä ole kuin kymmenen vuotta siitä, kun yleistä harmautta vielä mursi vain harvakseltaan naisten huivin violetti tai nuorison kaulaliinan julkea puna. Kun haisi puutteelta. Ihmiset unelmoivat silloin TAVAROISTA, ne tekivät heidät onnellisiksi, olivat menestyksen merkki, saalis.

Tänään ei tarvitse kuin työntää lasiovea alikulkukäytävässä, ja TAVARAT tyrkyttävät itse itseään edulliseen hintaan... Minikoisten kauppojen näyteikkunoissa on kenkiä, kaulaliinoja, rintaliivejä, kameroita, ulkomaista kosmetiikkaa, herkkuja. Hollantilaisia, saksalaisia ja puolalaisia keittiövempeleitä. Kukkia. Pöydillä rättejä Taiwanista, Kiinasta ja Turkista. Huonekalujakin on: valokuvia niistä on kiinnitetty ovella seisovaan mieheen. Tehtaan agenttiin; tehdas tuo kotiin valokuvan perusteella tilatun huonekalun. Jos ei miellytä – se tuo uuden.

Voi kohdata naisen kiljumassa: Myydään suoraan kaupasta! – ja ostaa parilla kolikolla kauniin yöpaidan puhdasta puuvillaa... Joku toinen kauppaa mandariineja, omenoita, pähkinöitä. Toinen kissanpoikia (rotukissat maksavat jopa 500 dollaria). Jos miliisi lähestyy, myyjät osaavat ”kadota” tai ”vakuuttaa” kissan.

Kadulla metron vieressä myydään leikkeitä eri lihajalostamoiden valtavista peräkärryistä. Samanlaisia elintarvikkeita kuin Prahassa tai Varsovassa voi ostaa sekä kaikenkarvaisista kojuista että tyylikkäistä, läpi vuorokauden ihmisiä kuhisevista paviljon-

VENÄJÄN LUISU KOHTI UUTTA AUTORITAARISUUDEN KAUTTA

Puolalainen toimittaja Krystyna Kurczab-Redlich muutti 1990-luvun alussa Venäjälle ja viehättyi maan lumoavasta taiteesta ja ihmisten sydämellisyydestä. Vuosikymmenen kuluessa Moskovan kiilto kuitenkin himmeni. Neuvostoliiton raunioilta nousi maa, jossa köyhyys ja viranomaisten mielivalta tulivat osaksi jokapäiväistä todellisuutta.

Kurczab-Redlich kuvaa venäläistä elämänmenoa suurkaupunkien kaduilla, maaseudun keittiöissä ja Tšetšenian sodan varjossa. Venäjä avautuu kuin maatuskanukke: kauniin kuoren alta löytyy aina uusi kerros pelkoa ja tukahdutettua vihaa – ja samalla huumoria ja hämmästyttävää kykyä selviytyä.

Anna Politkovskajaankin verrattu **Krystyna Kurczab-Redlich** (s. 1954) on puolalainen kirjailija ja toimittaja. Hänet on palkittu useasti työstään ulkomaankirjeenvaihtajana, ja hän on ollut ehdolla Nobelin rauhanpalkinnon saajaksi.